

VISUAL TRACES OF INDIVIDUALIZATION PRACTICES IN THE 1960-70s POSTERS OF THE BSSR

Alla Pigalskaya

EUROPEAN HUMANITIES UNIVERSITY

Tauro g. 12, LT-01114 Vilnius, Lithuania

Alla.pigalskaya@ehu.lt

In the article the connection between the visual means used in the posters of the 1960-70s issued in the BSSR and the prevailing social order is posited. Thus, the formal characteristics of typefaces used in the posters are considered as a representation of conformism or tactics of escape from the regulations imposed by the social order.

KEYWORDS: Soviet modernisation, political poster, Soviet agitation, visual aids, typefaces, lettering, typesetting.

The logic of the production of visual aids, particularly political posters, in Soviet times does not appear to have allowed any scope for individual creativity. In the 1960-70s, orders to create a poster were distributed through the Poster Section of the BSSR Artist's Union¹, the production of visual aids was thematically rigidly structured, artists were guided by recommendations provided in textbooks² determining the visual means

to be used for representing different topics, and layouts were discussed at the editorial board of the BSSR Artists Union's Poster Section, with accepted posters being multiplied in the Artistic Factory ('KhudCombinat')

1 The Poster Division in the Artist's Union of the BSSR was set up in 1961, but the regular production of posters is associated with "Agitplakat" established in 1966 by the Poster Division of the BSSR Artist's Union, followed by the establishing of the Artistic factory ('KhudKombinat'), where silkscreens were done. About 10% of the posters were printed with offset in the J. Kolas publishing house.

2 *Visual Agitation methodical recommendations* issued by VNIITE or by affiliated organizations. Such textbooks were issued in Minsk, Vilnius, and other regional branches. Algimantas Pulokas, *Vaizdinėinformacijairagitacija. Visasąjunginio Techninės Estetikos Mokslinio Tyrimo Instituto Vilniaus Fili-*

alas – Наглядная информация и агитация. Вильнюсский филиал Всесоюзного Научно-исследовательского Института Технической Эстетики, Vilnius: Mintis, 1967; Janas Ryvesas, *Standartinis šriftas – Стандартный шрифт*, Vilnius: Mokslas, 1987; *Šriftai*. Lietuvos TSR Kultūros Ministerija. Respublikinis Kultūros-Švietimo Darbo; Mokslinis-Methodinis Kabinetas, Vilnius, 1962; *Vaizdinė agitacija*, Vilnius: Mintis, 1969; *Vaizdinė agitacija ir aplinka*, Vilnius: Mintis, 1967 (на русском и литовском языках); *Наглядная агитация Белорусского филиала ВНИИТЭ*, Минск: Беларусь, 1968; *Наглядная агитация*, Минск: Беларусь, 1974; Сергей Смирнов, *Шрифт в наглядной агитации*, Москва: Плакат, 1988; Смирнов Сергей, *Шрифт и шрифтовой плакат*, Москва: Плакат, 1-ое изд. 1977, 4-ое изд. 1980; *Состояние и некоторые проблемы совершенствования наглядной агитации*. Пропагандистский вестник, Минск: Беларусь, 1982; *Шрифты*, Минск: Выш. шк., 1964.

- Meggs Philip B., *A History of Graphic Design*, New York: John Wiley, 2005.
- Stuart Hall, *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, The Open University: Milton Keynes, 1997.
- Актуальныя пытанні гісторыі БССР, Мінск: Народная Асвета, 1991.
- Балина Марина, “Дикурс времени в соцреализме”, in: *Соцреалистический канон*. СПб.: Академический проект, 2000, с. 585–595.
- Лебина Наталья, *Чистиков Александр, Обыватель и реформы. Картины повседневной жизни горожан в годы НЭПа и Хрущёвского десятилетия*, Санкт-Петербург: Дмитрий Буланин, 2003.

SOURCES:

- Pulokas Algimantas, *Vaizdinė informacija ir agitacija*. Visasąjunginio Techninės Estetikos Mokslinio Tyrimo Instituto Vilniaus Filialas – Наглядная информация и агитация. Вильнюсский филиал Всесоюзного Научно-исследовательского Института Технической Эстетики, Vilnius: Mintis, 1967;
- Ryvesas Janas, *Standartinis šriftas – Стандартный шрифт*, Vilnius: Mokslas, 1987;
- Šriftai. Lietuvos TSR Kultūros Ministerija. Respublikinis Kultūros Švietimo Darbo; Mokslinis-Metodinis Kabinetas, Vilnius, 1962; *Vaizdinė agitacija*, Vilnius: Mintis, 1969;
- Vaizdinė agitacija ir aplinka*, Vilnius: Mintis, 1967 (на русском и литовском языках);
- Абрам Шицгал, *Русский рисованный книжный шрифт советских художников: Альбом образцов / Всесоюз. науч.-исслед. ин-т полигр. пром-сти и техники Главиздата М-ва культуры СССР, Москва: Искусство, 1953, XXIV, с. 96.*
- Агітплакат Саюза Мастакоу*. Минск: Беларусь, 1986.
- Наглядная агітацыя Беларускаго філіала ВНИИТЭ*, Минск: Беларусь, 1968;
- Наглядная агітацыя*, Минск: Беларусь, 1974;
- Сергей Смирнов, *Шрифт и шрифтовой плакат*, Москва: Плакат, 1-ое изд. 1977, 4-ое изд. 1980;
- Смирнов Сергей, *Шрифт в наглядной агитации*, Москва: Плакат, 1988;
- Состояние и некоторые проблемы совершенствования наглядной агитации*. Пропагандистский вестник, Минск: Беларусь, 1982;
- Шрифты*, Минск: Выш. шк., 1964.

VIZUALINIAI INDIVIDUALIZAVIMOSI PRAKTIKŲ ŽENKLAI XX a. 7-8 DEŠIMTMEČIO BSSR PLAKATUOSE

Ala Pigalskaja

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: sovietinė modernizacija, politinis plakatas, sovietinė agitacija, šriftai, raidės, rinkinys.

SANTRAUKA

Alos Pigalskajos straipsnyje sovietiniai plakatai nagrinėjami kaip meninę veiklą reguliuojančių socialinių ir ideologinių struktūrų bei kūrybinių menininko ketinimų susidūrimo arba kovos erdvė. Paaiškėjo, kad dailininkai buvo labiau linkę išrasti savo technologijas naujiems šriftams sukurti, negu naudotis jau esama ribota pasiūla.

XX a. 7-8 deš. plakatui būdingos dvi visiškai skirtingos teksto panaudojimo strategijos: spausdintų raidžių imitavimas ranka rašytuose tekstuose ir teksto integravimas į medžiagas, objektus ir kitur.

Teksto, kuris iš esmės atspindėdavo atitikimą dominuojančiai tvarka, didelė meninė įvairovė faktiškai gali būti laikoma socialinio prisitaikymo forma. Kuklios išraiškos, nestandartizuotų, nesutvarkytais tarpais mašininį rinkinį imituojančių raidžių tekstas gali būti interpretuojamas kaip nepripažinta taktika, kuria siekiama individualizuotais šriftais pralaužti sovietinės kultūros vientisumą. Tai taktiniai veiksmai menininkų, jau pakliuvusių į standartizacijos ir sinchronizacijos tinklą, bet atrandančių būdų su tuo galutinai nesuitaikyti. Tai nebuvo viešas protestas, bet šioks toks atsiribojimas nuo dominuojančios tvarkos. Plakatas traktuojamas ne tik kaip ideologinių stereotipų ir klišių reprodukuojimas, bet ir kaip individualaus pranešimo galimybė, panaudojant aplinkybes ir išteklius, kurių neįžvelgė sovietinės kontrolės institucijos.